

Els entrellats del món editorial

El negoci del llibre

EL TEMPS ofereix una panoràmica il·lustrativa però no exhaustiva del món editorial en llengua catalana, des d'un vessant força inèdit: l'editorial catalana com a empresa.

Aquests dies, més ulls del que sol ser normal es passejaren damunt les tapes dels llibres, atrets per un títol sorprenent, una fotografia impactant o un autor reconegut. Darrere aquests llibres s'amaga, també, una història apassionant: l'interior del món editorial.

Els anys seixanta van ser decisius per al món editorial català. La creació d'**Edicions 62** i la història difícil, turbulenta i traumàtica, d'**Enciclopèdia Catalana** van significar, a anys vista, la modernització del món editorial en llengua catalana.

No en va d'aquest embrió han sortit les dues úniques grans empreses editorials. Segurament és un dels pocs casos del món cultural en què empreses patriòtiques han tingut, al cap dels anys i amb ferides de tota mena, un desenllaç empresarial presumiblement competitiu, sense desviar-se de la línia inicial.

Si bé la Fundació Enciclopèdia Catalana ja no és orgànicament, des de l'any 1980, una empresa convencional, precisament pel seu caràcter de fundació, sí que és la que té més potencial financer. La seva facturació de més de 3.000 milions bruts, l'any 1990, la situa en el primer lloc de la classificació econòmica editorial. Seguida, immediatament, però a distància, d'**Edicions 62**, amb una xifra de 1.600 milions.

Aquestes dues editorials han actuat com a grans empreses obrint un nou mercat amb la venda a terminis. En canvi no es pot dir que hagin tingut voluntat expansiva en el sector. Si bé, al seu moment, es va rumorejar que la **Fundació Enciclopèdia Catalana** tenia interès a quedar-se **Columna**, la cosa no va passar d'aquí.

Pel que fa a la participació d'**Edicions 62** en **La Magrana**, amb un 13% del capital, al principi es podia interpretar com una voluntat d'aquesta editorial de créixer segons el model francès, o siga, ab-

sorbint petites editorials però preservant-ne les característiques de marca, com va fer al seu moment **Anaya** amb **Barcanova**. La no-ampliació d'aquesta inversió al llarg dels anys, fa pensar ara que l'intent només va ser experimental.

Potser els reptes que pot tenir plantejats **Edicions 62** en el futur li seran ocasionats perquè és l'editorial pionera i per tant la més subjecta a un possible envel·liment. El seu repte, doncs, seria fonamentalment el seu rejuveniment empresarial. Sens dubte no li serà fàcil de trobar un successor per al seu director literari, Josep M. Castellet. Ni tampoc podrà passar per alt la necessitat de modernitzar el seu catàleg, sobretot pel que fa al llibre recomanat a les escoles, a mesura que les tendències es vagin renovant. Fins ara aquesta editorial havia absorbit una gran part del mercat segur que representen les lectures escolars.

En canvi, quant a la seva línia de crèdit, **Edicions 62** no ha volgut estar enrere i ha començat a editar l'Enciclopèdia Larousse en català, en clara competència amb Enciclopèdia Catalana.

COL.LABORACIONS, ACORDS, FUSIONS

Amb aquestes grans editorials el sector es caracteritza perquè és nombrós i divers. L'Associació d'Editors en Llengua Catalana té censades al voltant de vuitanta editorials, la majoria petites i mitjanes, en molts casos amb una precària estructura empresarial. Aquestes editorials tenen davant seu un dels problemes segurament més seriosos que se'ls han plantejat fins ara: el creixement de l'oferta de títols per sobre el creixement de la demanda.

Davant d'aquesta situació, ha sonat, com sempre, la veu de crisi, però en aquesta ocasió la llàgrima no ha vingut sola, sinó que ha generat un gran moviment: intents d'acords, fusions, col.labo-

racions... que, si més no, fa pensar que el sector editorial català és més viu del que es podria pensar i que, sobretot, inicia un procés de transformació.

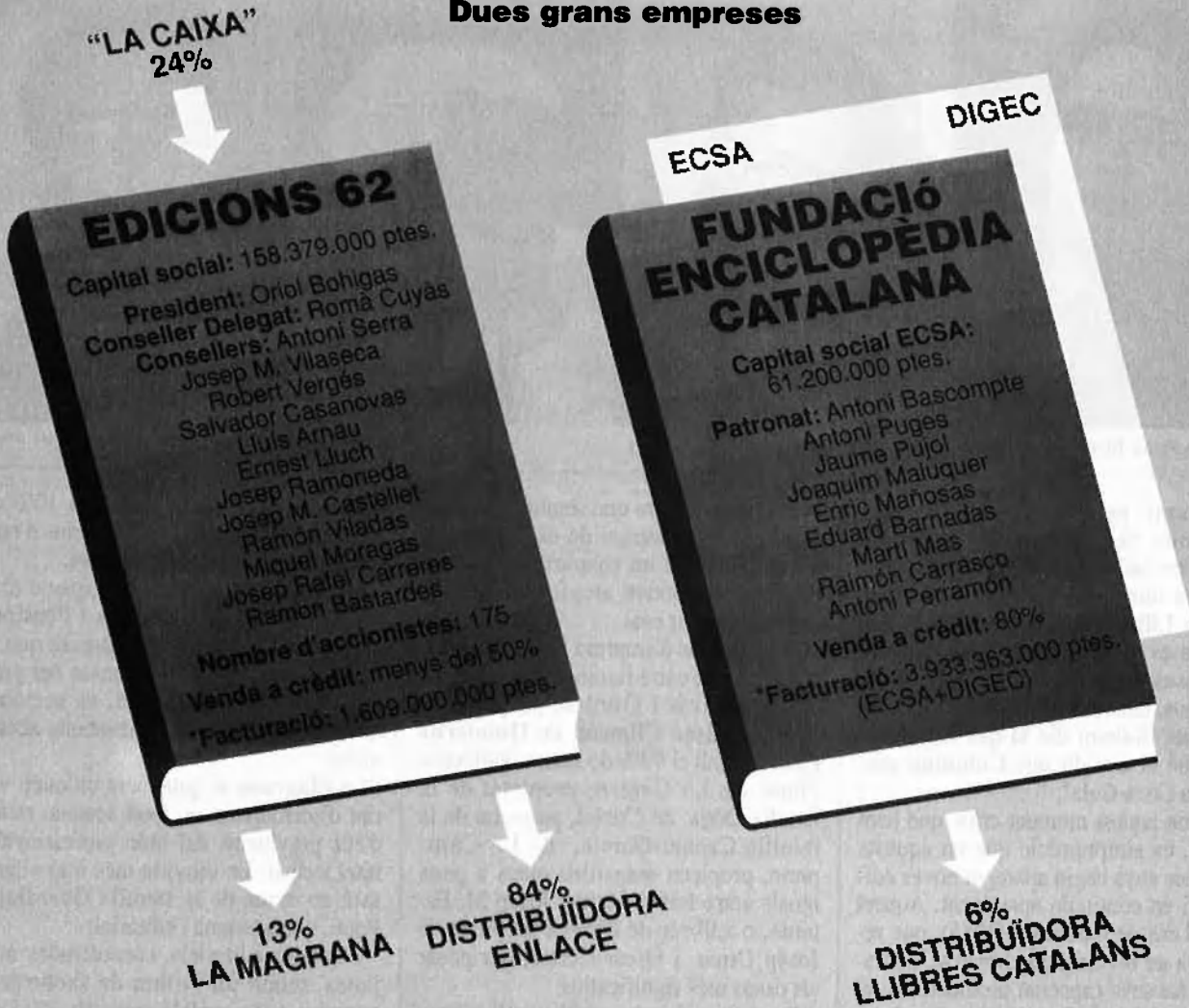
A banda de rumors més o menys malèvols, aquest dinamisme existeix, potser inflat —segons males llengües els editors catalans són grans aficionats al safareig—, i donarà aviat els seus fruits.

Aquests últims dies ha quedat definitivament fixat l'acord entre l'editorial **Llibres de l'Índex**, acabada de nàixer, i la sagaç **Quaderns Crema**. Aquest acord, que al principi sols es fixava com un marc de col.laboració per compartir serveis i així fer un primer pas per abaratir costos, sembla que ha acabat quallant en una nova empresa que és dirà **Vallcorba-Cortès-Orteu**, amb una gran ampliació de capital, però mantenint, això sí, les marques que fins ara havien comercialitzat cadascuna de les empreses.

No tothom veu clar que les fusions siguin el camí ideal per afrontar la precarietat actual. Miquel Alzueta, de **Columna**, afirma: "Potser ara no és el moment de fer una reconversió del sector. Són necessàries les col.laboracions —afegeix—, però es necessiten estructures empresarials sòlides perquè, si no, el procés surt molt car". Romà Cuyàs, d'**Edicions 62**, considera que "les fusions no resolen el problema del sector, però poden ser útils en cada cas particular". Isabel Martí, tot i pensar que compartir serveis pot ser útil, defensa el model d'empresa petita com és **La Campana**, perquè entén que "igual que França, Alemanya o Anglaterra són plenes d'editorials petites, especialitzades i fins a un cert punt artesanals, a Catalunya aquestes editorials també han de realitzar el seu paper".

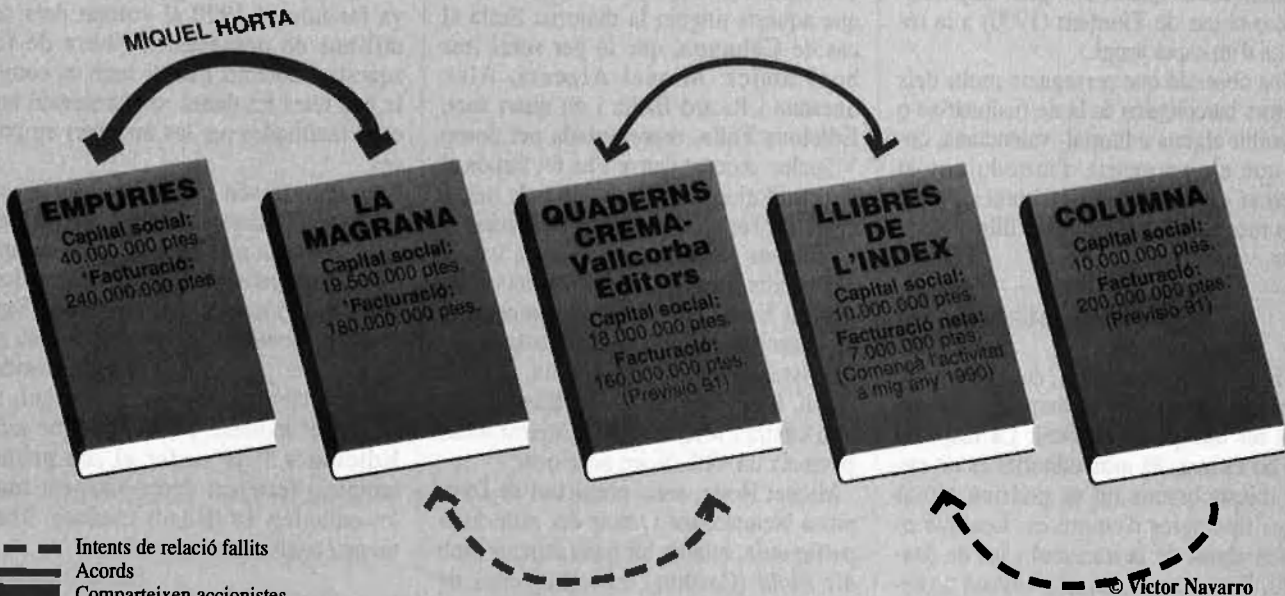
L'acord de **Llibres de l'Índex** i **Quaderns Crema** és, però, el resultat d'un procés tortuós on totes les relacions haurien estat possibles o com a mínim han estat assajades. **Quaderns Crema** i **La Magrana** van estar a punt de formalitzar

Dues grans empreses

*La facturació (Bruta 90) ha estat facilitada per les empreses

Un món en transformació

© Victor Navarro

*La facturació (Bruta 90) ha estat facilitada per les empreses

Vallcorba Plana, Romà Cuyàs, Eliseu Climent i Joan Carreras.

D UMBERT R GIL/ARXIU

matrimoni, però sembla que factors econòmics van impedir que el festeig acabés en casament. D'altra banda, també es va rumorejar que **Columna** volia adquirir **Llibres de l'Índex**. Sobre això, Alzueta es mostra irònic quan declara: "De coses de facturacions, converses, temptejos, fusions i altres, no se'n pot fer gaire cas. Tothom diu el que li sembla. Jo també et puc dir que **Columna** produeix la Coca-Cola".

Malgrat aquest moment crític que hem indicat, és simptomàtic que en aquests últims sis anys hagin aparegut noves editorials i en continuïn apareixent. Aquest seria el cas de **Columna** (1985), que representa un revulsiu en el mercat, sobretot per les seves capacitats promocional; el de **Llibres de l'Índex** (1990), que afronta amb voluntat comercial un nou camp com és l'assaig; o el de **La Campana** (1985), que amb una edició de títols molt reduïda aconsegueix una gran implantació; o el cas de **Tàndem** (1990) a la recerca d'un espai propi.

Una obsessió que persegueix molts dels editors barcelonins és la de fusionar-se o absorbir alguna editorial valenciana, cosa que els permetria d'introduir-se al mercat escolar del País Valencià, cada cop més reticent a consumir llibres catalans.

QUI SÓN ELS AMOS

Si les editorials no són, en principi, un bon negoci, ¿qui hi ha darrere? Aquesta pot ser una pregunta fàcil. La resposta no ho és tant. El món editorial és un petit microcosmos on es podrien situar dues tipologies d'empreses. Les que es creen abans de la transició i les de després. Però tampoc aquesta divisió no seria exacta.

En principi, encara que sembli *demodé*, és pot dir que darrere de cada editorial segur que hi ha un enamorat del llibre. Després s'hi poden afegir matisos per explicar cas per cas.

Hi ha el tipus d'empresa d'un o dos propietaris, o de caire familiar. Aquest seria el cas de **Tres i Quatre**, propietat al 100% d'Eliseu Climent, de **Quaderns Crema**, amb el 99% de Jaume Vallcorba Plana, de **La Galera**, propietat de la família Dòria, de **Curial**, propietat de la família Cahner-Garcia, de **La Campana**, propietat repartida quasi a parts iguals entre Isabel Martí i Josep M. Espinàs, o **Llibres de l'Índex** propietat de Josep Orteu i Òscar Cortès, per posar els casos més significatius.

Després podria haver-hi un altre grup que formarien les editorials amb tres o quatre accionistes, units per algun vincle de simpatia o amistat, que busquen altres socis més capitalitzats, però sense que aquests tinguin la majoria. Seria el cas de **Columna**, que té per socis tres bons amics: Miquel Alzueta, Àlex Susanna i Ricard Badia i un quart soci, **Edicions Folio**, representada per Josep Viñuales. Aquest darrer s'ha fet famós al món editorial per la seva visió de negociant, en l'operació de compra d'accions d'**Edicions Destino**, que després va saber vendre a millor preu a Planeta. L'editorial **Empúries** també té una composició accionarial semblant. Els seus accionistes són Pere Portabella, Xavier Folch, Eric Folch, Antoni Tàpies, Faustino Lastra i Miquel Horta. Aquest últim posseeix un 42% de les accions.

Miquel Horta, antic propietari de l'empresa Nenuco, tot i venir del ram de la perfumeria, rebutja tot paral·lelisme amb **Mr. Flويد** (Cendrós), antic propietari de **Proa**, perquè, malgrat tenir accions en

dues editorials (en té més d'un 10% de **La Magrana**), no se sent home d'empresa, sinó un amant dels llibres.

Edicions 62, amb una participació d'un 24% de La Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, és l'única empresa que té un capital que prové clarament del gran món econòmic. Té, també, un accionariat ampli, format per cent setanta accionistes.

La Magrana té igualment un nucli variat d'accionistes, en total setanta, molts d'ells provinents del món professional i intel·lectual. La minoria més majoritària està en mans de la família Guardiola-Ponti, que gestiona l'editorial.

Aquestes editorials, considerades mitjanes, tenen un volum de facturació aproximat que oscil·la entre els 250 i els 100 milions. En un altre grup podrien situar-se **La Campana**, amb una facturació de quaranta milions, i **Llibres de l'Índex** que, amb mig any d'existència, va facturar al 1990 al voltant dels set milions de pessetes. A l'hora de fer aquesta valoració, s'ha de tenir en compte que totes les dades de facturació han estat facilitades per les mateixes empreses.

Si aquests són els amos actuals, els amos del futur estan per veure. De moment l'entrada més significativa de capital forà concerneix editorials de producció infantil i juvenil. Seria el cas de **Barcanova**, **Cruïlla** i **Grup Promotor**, intervingudes per **ANAYA**, **SM** i **Santillana** respectivament. Sigui com sigui, en qualsevol moment podria venir-ne més. **Ediciones B** ja va fer el seu primer tempteig festejant descaradament totes les editorials en llengua catalana. Tenir un peu aquí interessa a tothom.

Silvia Monfort/
Assumpció Maresma